

Nəşir - ensiklopedist

Nazim İbrahimovun 80 yaşı tamam olur. Altmışncılar nəslinin tanınmış və layiqli nümayəndəsi kimi bu ad Azərbaycan ictimaiyyətinə yaxşı tanışdır.

Bir dəfə istehza və rişəndlə belə dedilər ki, "altmışncılar" artıq tarixdə qalmışlar, onları indi heç kəs qəbul edə bilmir, sevil-mirlər, bəziləri bu nəslin nümayəndələrini heç görmək istəmir.

Altmışncıların ədəbi-bədii, ictimai-siyasi fəaliyyəti yalnız Azərbaycanın sosial-siyasi həyatında deyil, həm də bütün SSRİ-də mühüm bir ədəbi hadisə idi. Amma o da təəccüblüdür ki, hələ də bu nəslə açıq düşmənçilik, nifrət, yalnız Azərbaycanda, həm də keçmiş Sovet İttifaqının bütün ölkələrində, o cümlədən, Rusiyada təbii hala çevrilmişdir.

Altmışncılar nəslinin ən parlaq nümayəndələrindən biri, tanınmış rus şairi Yevgeni Yevtuşenko bu məsələyə bağlı fikrini çox qəti və aydın söyləyir: "Mən altmışncılar nəslini qaralamağa cəhd edənlərə nifrət edirəm. Belə inkarçı münasibətin əsasında bizim nəslə qarşı həsəd durur".

Azərbaycanda da buna bənzər mənərin şahidi oluruq. Bəziləri düşünür ki, bir sətir yazın olmadan da şair adına iddia etmək olar, bir əsər yazmadan yazıçı olmaq olar və beləliklə, bir əsər yazmamaqla əsl şair və yazıçıları məğlub etmək mümkündür. Hələ də yazmağı bacarmayanlar özlərini yazıçı elan edir! Hər hansı bir janrlarda bir şey yaratmağa qadir deyillər, yalnız böhtan və təhqirdən başqa. Yazmağı bacarmadıkları halda, əsas məqsədləri - mütləq altmışncılar nəslinin tanınmış nümayəndələrini sanmaqdır..

Belə məsələyə Nazim İbrahimov müsahibələrinin birində dəqiq toxunub: "Biri doğulur ki, yaratsın, qursun, o birisə dağıtsın, uçursun".

Əziz Nazim! Məsələ odur ki, kim ki, yaradıcılıq qabiliyyətinə malik deyil, onda o güc yoxdur ki, dağıtmaq qabiliyyətinə də malik olsun.

Mığmıgalar tərəfindən sancılmalarına

baxmayaraq altmışncılar nəslinin seçilən nümayəndələri fəaliyyətlərini həyatın mühüm yönündə - mənəvi, maddi və mədəni dəyərlərin qurulması sahəsində davam etməyi bacardılar. Altmışncıların fəaliyyəti xronoloji ardıcılıqdan ibarət deyil, onlar ədəbiyyatda, incəsənətin arınmasında, ictimai və milli düşüncənin inkişafında dönüş yaratdı.

Bu dövr sənət adamlarının yaradıcılığında zamanın və tarixin xüsusiyyətləri öz əksini tapdı. Mirzə Cəlilin "Molla Nəsrəddin" haqqında dediyi fikir altmışncılara da aid oluna bilər.

Altmışncılar nəslinin nümayəndələri onları inkar edənlərə təmkinli münasibət göstərər, minnətdarlıq gözləmədən ədəbiyyat və incəsənəti inkişaf etdirməyə çalışırlar. Bu baxımdan birinci sırada ədəbiyyat və incəsənət nümayəndələrinin, və onlarla bir yerdə öndə olan ictimai xadimlərin fəaliyyətini qeyd etmək istəyirəm. Altmışncıların arasında müəyyən inzibati-praktik işlərdə və mədəniyyətin çap, kitab nəşri kimi mühüm sahələrində çalışan təvazökar, fədakar, mütərəqqi insanlar mühüm yer tutur.

Belə fədakar simalardan biri dostum Nazim İbrahimovdur.

Nazimi əlli ildən çoxdur ki, tanıyıram - hələ universitet illərindən. İlk tanışlığımız sonradan dostluğa çevrildi və bunun da səbəbi var - ikimiz də altmışncı illər nəslindənik, biz gəncliyimizi məhz bu dönmədə yaşamışdıq, və eyni mənəvi mühitdə formalaşmışdıq. Bu nəslə həyatı dərinliyi ilə duyma istəyi, tükənməz gənclik arzuları, ümid və illüziyalar-mənəvi zənginlik birləşdirirdi.

İndisə, biz hər ikimiz yaşımızın kövrək xatirələrini yaşayırıq - keçmiş illərin həsrətini, gələcəyin nisgini.

Bir neçə dönüklər istisna olunmaqla, ümumilikdə altmışncılar nəslini dostluqda və bir-birinə münasibətdə sədaqət və etibar birləşdirir.

Nazim İbrahimov haqqında yazdığı səmimi oçerkində jurnalist Esmira Fuad

onun kübarlığını xüsusilə qeyd edir:

"O mənə XIX əsr Avropa və rus əsilzadələrini xatırladır. Avropa və rus klassik ədəbiyyatından, tanıdığımız nümayəndələri sanki onun şəxsində real həyatda görürük. Aristokratizm təkcə zahiri görünüş, nəzakət və səliqəli geyim, gözəl danışq qabiliyyəti deyil. Əsl kübarlıq - hər şeydən öncə yüksək mənəvi duyum, vətənpərvərlik hissidir.

Nazim İbrahimov ilk növbədə bütün bu keyfiyyətlərə malikdir. Şübhəsiz ki o, bu gün Azərbaycan ziyalılığının kübar nümayəndələrindən biridir".

Qeyd etdiyim kimi, Nazimlə ilk tanışlıq dostluğa çevrildi. Sonradan mən onu Yazıçılar Birliyində işləməyə dəvət etdim, biz həmkar olduq. O, məmnuniyyətlə bu təklifi qəbul etdi və həqiqətən də, bir təşkilatçı və inzibati təcrübəsilə Birliyimizə böyük kömək göstərdi. Onun bu keyfiyyətləri bir çox məsələlərdə, eləcə də Yazıçılar Birliyinin binasının təmiri və yenidən qurulması-nacan özünü göstərdi.

Altmışncılar nəslinin bir-birinə olan dostluq münasibətləri bölgəçilik, qohumbazlıq, dəstəbazlıq üstündə qurulan müvəqqəti münasibətlər kimi saxta, təmənnalı deyil, səmimi münasibətdir.

Bu nəslin nümayəndələri arasındakı doğmalq duyğusu ona əsaslanır ki, onlar bir-birinə qarşı anlayışlıdır, onlar gənclik illərini eyni ümidlə yaşayıb, oxşar həyat təcrübələri var, ictimai-siyasi katalizmlərin, eyni tarixi hadisələrin, faciəli günlərin şahidi olublar, arzu və xeyallarının həyata keçməməsinin acısını yaşayıblar.

Nazim İbrahimov gənc yaşlarından yüksək vəzifələrdə çalışıb - Bakının böyük rayonlarından birinin Rayon Komitəsinin birinci katibi, Mətbuat üzrə Dövlət Komitəsinin sədri, Ensiklopediyanın baş redaktoru, "Azərbaycan" nəşriyyatının baş direktoru, 1975-91-ci illər arasında Azərbaycan Ali Sovetinin deputatı, hətta bir müddət tennis federasiyasının prezidenti kimi çalışmışdır, amma bu vəzifələr onun insan-

lara qayğıkeş münasibətini dəyişməyib.

Həmişə bütöv xarakterlə sözlünün ağası olmuş, vədlərinə dəqiqliklə əməl etmiş, ədəbiyyat və incəsənət nümayəndələrinə xüsusi diqqətlə və qayğıkeşliklə yanaşmışdır.

Anonim məktubların ardı-arası kəsil-məyən bir zamanda raykom katibi kimi çalışmaq çox məsuliyyətli bir iş idi. Ulu öndər, Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin birinci katibi Heydər Əliyev o illəri xatırlayaraq deyirdi: "Bu dövrdə anonimçilər hər şeyi mənə yazırdı. Elə işləmək lazım idi ki, onlardan heç biri təsdiqini tapmasın".

İxtisasca Nazim geoloqdur, tennisin fanatıdır, öz qələmini ədəbiyyatda da sına-mışdır - o, Vasif Adıgözəlov tərəfindən bəstələnmiş "Natəvan" operasının librettosunun müəllifidir. Nazim Natəvan haqqında libretto yazmaqla diqqəti Qarabağ hadisələrinə yönəltdi. Operanın müəllifləri sonuncu Qarabağ xanının qızının obrazını yaratmaqda bu qədim Azərbaycan torpağının füsunkarlığını təənnüm etmişlər, Qarabağın zəngin mədəniyyətini göstərməyə çalışmışlar. Natəvanın ariyası bu müqəddəs torpağın işğalçılardan azad olunmasına bir çağırış kimi səslənir.

Nazim hər şeydən öncə nəşirdir. Peşəkar nəşirlik poliqratik təcrübə, təşkilatçılıq bacarığı və bədii zövq tələb edir.

Öz müsahibələrindən birində Nazim deyir: "Nəşriyyat peşəkarlığı tamamilə fərqli bir sahədir. Təəssüf edirəm ki, bu sahədə gələcək üçün nəşirlər yetişdirmək, hazırlamaq bizi qayğılandırmır. Nəşriyyat işi xüsusi məktəbdir. Bu məktəbi kim yaratmalıdır? Biz nəşriyyat işinin bir hissəsini artıq itirmişik, nəşriyyat çətin dövr yaşayır".

Lakin bütün bu çətinliklərə baxmayaraq, Nazimin peşəkar nəşir fəaliyyətini uğurla davam etdirir. Onun təşəbbüsü və rəhbərliyi altında Azərbaycanın ilk xüsusi ensiklopediyaları nəşr edilmişdir - Üzeyir Hacıbəyli ensiklopediyası (Azərbaycan və rus dillərində), Cəlil Məmmədquluzadə ensiklopediyası.

Yazıçılar Birliyinin yubileyi günlərində Nazim, bütün tədbirlərdə fəal iştirak etdi, təşkilatımızı və onun quruluş tarixini əks etdirən maraqlı bir kitab tərtib edərək nəşr etdi. Nazimə, uzun müddət üzərində çalışdığım iki cildlik antologiyanın - "1500 ilin oğuz şəri" antologiyasının nəfis şəkildə çap olunaraq işiq üzü görməsinə görə minnətdaram.

Bizim birgə gördüyümüz işlərimizdən biri də üç cildlik "Azərbaycanın ədəbiyyatı, incəsənəti və mədəniyyəti" kitabıdır. Bu kitabları Nazimlə birlikdə hazırlamaq mənə çox xoş idi. Biz bir-birimizi sözsüz başa düşürdük.

Vaxtilə onun 65 yaşıyla bağlı bir məqalə yazmışdım.

Ordan bir abzası təkrarlamaq istəyirəm: "Brokqauz və Efron kimi məşhur rus ensiklopedistlərini xatırlayarkən Nazim deyir: "Sən və mən Brokqauz və Efron kimi işləməliyik". Mən razıyam və yalnız bir sual mübahisəli olaraq qalır. Bizdən hansımız Brokqauz, hansımızsa Efronuq".

Yumor hissənə malik olanlara izah etmək lazım deyil ki, bu yalnız bir zarafatdır. Heç birimiz Brokqauz ya Efron olmağın iddiasında deyilik. Çünki o Nazim İbrahimovdur, mənə